

Małgorzata Janiak*

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Jagielloński

INFORMACJA NAUKOWA W HISTORII SZTUKI, CZYLI ENCYKLOPEDIE ONLINE JAKO PODSTAWOWE ŹRÓDŁA INFORMACJI BEZPOŚREDNIEJ O SZTUCE

[BASIC SCHOLARLY REFERENCE RESOURCES ON ART HISTORY]

Abstrakt: Przedstawiono systemy informacji bezpośredniej o sztuce, czyli encyklopedie o sztuce dostępne online. Celem pracy było opracowanie, ocenienie oraz zaprezentowanie wyników analiz dotyczących sposobów informowania o sztuce w tych najbardziej ogólnych źródłach informacji. Przedstawiono i szerzej przeanalizowano zawartość oraz funkcjonalność najlepszych systemów informacyjnych światowych, takich jak *Artcyclopedia* na tle pozostałych, niezbyt licznych źródeł informacji o sztuce, dostępnych online.

ENCYKLOPEDIE SZTUKI – INTERNET – ŹRÓDŁA INFORMACJI O SZTUCE

Abstract: The review of basic reference resources on world art, i.e. encyclopedias online, is meant to systematize, assess and give an analytic insight into the universe of information on art presented in general compendium-like resources. The best infoart systems of worldwide scope, as *Artcyclopedia*, are scrutinized for their content quality and functionalities offered to users, prior to be compared with some of a few Web-based resources available online.

ENCYCLOPEDIAS OF ART – INTERNET – INFORMATION RESOURCES ON ART

*

* *

WSTĘP

Celem artykułu jest przedstawienie zagadnień związanych immanentnie z informacją naukową, dotyczących podstawowych źródeł informacji, które wykorzystywane są przez specjalistów związanych ze sztuką. Wzajemne wpływy dyscyplin naukowych widoczne są od wieków, ale to w ostatnich latach wzmożła się dyskusja nad interdyscyplinarnością czy multidyscyplinarnością. Jest to skutek zmian zachodzących w strukturze i funkcji na-

* Dr MAŁGORZATA JANIĄK, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego; absolwentka bibliotekoznawstwa i informacji naukowej (UJ), doktor nauk humanistycznych w zakresie bibliologii. Dwie najważniejsze publikacje: (2010) *Informacja naukowa w Polsce na przełomie XX i XXI wieku: dynamika zmian w świetle piśmiennictwa*. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 240 s. + CD; (2009) *Kryteria estetyczne w ocenie jakości systemów informacyjnych*. [W:] J. Kamińska, B. Żołędowska-Król red. (2009). *Jakość usług bibliotecznych w społeczeństwie informacyjnym*. Warszawa: Wydaw. SBP, s. 136–144. E-mail: malgorzata.janiak@uj.edu.pl

[MAŁGORZATA JANIĄK, PhD (Bibliology); Institute of Information and Library Science, Jagiellonian University; MA in LIS (JU). Two the most important publications: (2010) *Informacja naukowa w Polsce na przełomie XX i XXI wieku: dynamika zmian w świetle piśmiennictwa* [*Information Science in Poland in the XX/XXI Centuries: the Dynamics of the Scientific Progress*]. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 240 s. + CD; (2009) *Kryteria estetyczne w ocenie jakości systemów informacyjnych* [*Esthetic Criteria for Assessing the Quality of Information Systems*]. [In:] J. Kamińska, B. Żołędowska-Król eds. (2009). *Jakość usług bibliotecznych w społeczeństwie informacyjnym* [*Quality of Information Systems in Information Society*]. Warszawa: Wydaw. SBP, s. 136–144. E-mail: malgorzata.janiak@uj.edu.pl]

uki, nierównomierności rozwoju dynamiki struktur poznawczych. Związane jest to z zachodzącymi procesami rozpadu niektórych dziedzin, a z drugiej strony z powstawaniem wielodyscyplinarnych „kompleksów” naukowych, coraz częstszym odwoływaniem się do wyników badań innych naukowców (spoza „uprawianej” gałęzi wiedzy). Wymienione w tytule źródła informacji bezpośredniej w swojej wersji drukowanej mieszczą się także w zagadnieniach bibliotekoznawczych, ale ich odpowiedniki dostępne online bardziej interesują badaczy z kręgu informacji naukowej.

W historii sztuki odnaleźć można elementy przynależne do pola badawczego informacji naukowej, takie jak różnego rodzaju sposoby opisów: 1) formalnego, np. obiektów muzealnych (formaty: Object ID, Van Eyck Core Rekord, CDWA – Categories for the Description of Works of Art, CCO – Cataloguing Cultural Objects: a Guide to Describing Cultural Works and Their Image, CIDOC Conceptual Reference Model – CRM, czy polski: Sieciowy System Wymiany Informacji Muzealnej – SSWIM) oraz 2) rzeczowego, np. tezaury (system klasyfikacyjny Iconclass, czy polski: *Tezaurusz dziedzictwa kulturowego* Agnieszki Seidel-Grzebińskiej i Kseni Stanickiej-Brzezickiej).

Coraz więcej pojawia się także systemów informacyjnych dostępnych online, które służą za źródła informacji nie tylko specjalistom, ale także fascynatom sztuki. Serwisy te są z jednej strony przeniesieniem danych na inny nośnik (elektroniczny) i w inną przestrzeń (Internet), a z drugiej rozbudowują możliwości prezentacji dzieł sztuki, zwłaszcza współczesnej. Umożliwiają też, oczywiście, dostęp większej liczby użytkowników, niekoniecznie profesjonalistów, co z kolei upowszechnia sztukę.

W tym artykule zostaną przedstawione i przeanalizowane najbardziej podstawowe źródła informacji, jakimi są elektroniczne encyklopedie sztuki. Do opracowania wybrano serwisy bezpłatne, dostępne online, zawierające informację o najszerszym zakresie, odnoszące się do sztuki w jej rozwoju historycznym, o nieograniczonym zasięgu geograficznym, których celem jest jak najszersze udostępnianie danych. Wykluczono natomiast źródła informacji bezpośredniej, odnoszące się tylko do jednego kraju. Dodatkowym zawężeniem przedmiotowym, które wpłynęło na wybór omówionych encyklopedii, jest prezentacja sztuk wizualnych i plastycznych (w całej rozciągłości sztuki współczesnej: dzieła malarskie, graficzne, kolaże, prace rzeźbiarskie, tkaniny artystyczne, instalacje, performance, filmy, fotografie itp. – tworzone przez profesjonalnych artystów plastyków).

Analiza encyklopedii została przeprowadzona w podziale ze względu na ich zawartość, funkcjonalność i typy danych. Źródła przedstawiono w następującej kolejności: jako pierwszą scharakteryzowano najlepszą encyklopedię faktograficzno-odsyłającą, następnie faktograficzną, pokrótce ogólną encyklopedię szkolną, a dalej: kilka wybranych encyklopedii ogólnych, w których sztuka jest szeroko reprezentowana, instytucjonalnych oraz społecznościowych. Przedstawiono także jeden z najnowszych projektów – encyklopedię fotografii. Na koniec dodano jeszcze informacje o polskich źródłach bezpośrednich, których nie ma zbyt wiele.

ENCYKLOPEDIA

Encyklopedia – system *subject gateway*

Jako pierwsza omówiona zostanie *Artcyclopedia* (<http://www.artcyclopedia.com>), gdyż jest jednym z pierwszych systemów informacyjnych o sztuce, które znalazły się w sieci. Powstała bowiem w lutym 1999 r. Encyklopedia jest laureatką nagród: *Britannica Internet Guide Award*, *Search Engine Watch Select Site*, *Yahoo! Internet Life* (Incredible Useful Site of the Day – 5.09.1999), *USA Today Hot Site* (13.03.1999 i 9.08.2000), *The*

New York Times on the Web – Learning Network (Site of the Day – 26.07.2000) oraz *One of the 25 Best Free Reference Sites, as named by the American Library Association MARS Project*.

Ten kanadyjski system informacyjny (niestety aktualizowany tylko częściowo) to encyklopedia, która powstała na bazie obszernego indeksu artystów. Nazwiska i imiona twórców odnajdowano na stronach internetowych muzeów, w archiwach (bazach) ilustracji (zdjęć obrazów) oraz w innych źródłach online. Obecnie (marzec 2010 r.) statystyka danych zawartych w encyklopedii obejmuje ponad: 2 600 serwisów o sztuce, 140 000 linków, 180 000 dzieł sztuki i 9 000 sławnych artystów (tzn. wystawianych w galeriach i muzeach) z całego świata. Tematycznie encyklopedia skupiona jest przede wszystkim na obrazach i rzeźbach, ale odnaleźć można i dzieła fotograficzne, sztukę użytkową, instalacje, wideo oraz inne prace multimedialne, netart, sztukę naiwną oraz wybrane dzieła architektoniczne.

Wyszukiwać w niej można przez nazwiska artystów, tytuły dzieł oraz nazwy muzeów i galerii. Zawężeniem może być także medium, czyli stosowane techniki: 2-D (tu m.in. iluminatorzy manuskryptów, ilustratorzy, fotograficy, miniaturzyści, ale i malarze waz, np. Grecy), 3-D (np. rzeźbiarze, jubilerzy, ceramicy, meblarze, witrażyści, artyści zajmujący się tkaniną) oraz tzw. różne techniki (np. architekci, designerzy, artyści wideo, performans, digitalart oraz pisarze i wydawcy). Poza tym można przeszukiwać dane tematycznie. Dla najczęściej wybieranych haseł (anioły, sztuka romantyczna, parodie itp.) przygotowano listy artystów oraz ich dzieł. Kolejnym kryterium jest narodowość artysty. Polaków wymieniono w bazie 41 (np. Jana Matejkę, Olę Boznańską, Jacka Malczewskiego, Wilhelma Sasnała). Dodatkowo wyodrębniono listę kobiet artystek (Renesans i wiek XVII – 22 artystki, XVIII w. – 26, XIX w. – 222, początek i połowa XX w. – 330, współczesne – 345). Opis konkretnego artysty poza podstawowymi informacjami o nim oraz wykazem odsyłaczy (relacji) przedstawia linki według działów: muzea, archiwa zdjęć, strony artysty, inne strony internetowe, artykuły, multimedia, książki oraz galerie. Przeglądanie encyklopedii odbywać się może również przez alfabetycznie uporządkowane działy, będące nazwami kierunków i okresów w sztuce.

Podłączono do encyklopedii dodatkowe źródła informacji, które skupiono w działach: artykuły, nowe wiadomości ze świata sztuki, wykaz muzeów świata oraz galerii komercyjnych, dzieła mistrzów oraz linki. Dane nie są jednak kompletne, ani nie zawsze najnowsze. Przykładowo z Polski wymienionych zostało tylko 9 muzeów (w tym: Wawel, Zachęta, Muzea Narodowe w Poznaniu i Wrocławiu). Najnowszy artykuł (na około 1000 – od 1999 r.) w serwisie pojawił się w styczniu 2010 r. Natomiast newsy (do 10 na miesiąc) uzupełniane są na bieżąco. Linki do zewnętrznych źródeł informacji są nieaktualizowane od 2002 r., zaś wykaz 30 najpopularniejszych artystów został przygotowany na podstawie danych z września 2009 r. (3 pierwszych to: Pablo Picasso, Vincent van Gogh, Leonardo da Vinci).

Kolejne możliwości rozszerzające sam zakres encyklopedii to aktualizowane na bieżąco kalendarium (dostępne z innego serwera: <http://www.safran-arts.com/>) oraz słowniki: terminów (z *ArtLex*), mitologii greckiej i rzymskiej (z *Encyclopedia Mythica*) oraz słownik świętych chrześcijańskich (z *Catholic Encyclopedia*, *Catholic Forum*, *Catholic Online* oraz *Olga's Gallery*). Ciekawostką jest podłączony moduł zamieniający zdjęcie wybranego dzieła sztuki, aktualizujący je do oryginalnego wymiaru, tzw. *ActualSizer* (<http://www.actuallsizer.com/index.html>). Ostatnimi już dołączonymi opcjami są: bezpośredni link do ogólnoświatowego internetowego sklepu z posterami, który ma swoją wersję polskojęzyczną (<http://www.allposters.pl/>) oraz forum *ArtConversation* (<http://www.artconversation.com>).

Encyklopedia jest bardziej zbiorem linków i systemem typu *subject gateway* niż prawdziwą encyklopedią z danymi faktograficznymi. Niestety, linki nie zostały opatrzone nawet skrótowymi objaśnieniami, mówiącymi o zawartości serwisów. Przy wyszukiwaniu prac konkretnego artysty linki do muzeów przedstawiają jedynie liczbę prac (nie zawsze), przy jednej przechowywanej w konkretnej instytucji podają często tytuł.

Grafika samej encyklopedii nie jest zbyt wyszukana, choć oczywiście linki do wybranych przez twórców serwisów tematycznych o sztuce prowadzą często do fascynujących graficznie i multimedialnie portali. Omówiona powyżej różnorodność wyszukiwania informacji jest przygotowana w przyjazny i łatwy dla użytkownika sposób. Odpowiedzi przychodzą szybko – nie ma problemów z dostępem do informacji. Podobnie jest z działaniem encyklopedii na różnych systemach informatycznych – nie trzeba instalować żadnego specjalnego oprogramowania. Organizacja serwisu jest prosta i czytelna – łatwo stworzyć tzw. model zewnętrzny.

Zakresowo encyklopedia skupiona jest na artystach i ich dziełach, odsyła do uznanych instytucji (muzea, galerie itp.), co sprawia, iż wzrasta zarówno oryginalność samego serwisu, jak i jego autorytatywność. Niedosyt budzić może jedynie brak rozbudowanych haseł faktograficznych.

Encyklopedia – dane faktograficzne

Przykładem dobrze przygotowanej encyklopedii faktograficznej jest system *Oxford Art Online* (<http://www.oxfordartonline.com>). Bezpłatnie można z niej korzystać tylko przez 30 dni. Jest to jeden z najnowszych projektów, gdyż bieżąca jego wersja pochodzi z 2008 r. Wcześniejszy serwis był o 3 lata starszy.

Encyklopedia jest tak naprawdę portalem wyszukiwawczym, który umożliwia dostęp do *Grove Art Online* oraz innych źródeł informacji o sztuce, skupionych na Oxfordzie, takich jak: *Oxford Companion to Western Art*, *Concise Dictionary of Art Terms* oraz *Oxford's Encyclopedia of Aesthetics*. W 2010 r. zaczęły pojawiać się w niej artykuły z tworzonej *Grove Encyclopedia of American Art*. Natomiast *The Grove Encyclopedia of Materials and Techniques in Art* jest dostępna wyłącznie po zalogowaniu się.

Oxford Art Online zawiera zarówno dane faktograficzne, jak i linki, w tym opcję wyszukiwania, a później drukowania pełnych tekstów artykułów, związanych z konkretnym artystą, dziełem lub tematem. Bibliografie zawierają opisy monografii, ale także katalogi wystawiennicze i muzealne. Opisy w formacie MARC21 można eksportować w formacie mrc (dzięki współpracy z Library of Congress). Przy zdjęciach dzieł sztuki umieszczono informacje o tym, gdzie obecnie można je zobaczyć lub gdzie są przechowywane.

Oxford Art Online nazwana została przez twórców wirtualną biblioteką sztuki z odnośnikami do źródeł informacji o niespotykanym zakresie i szczegółowości. Użytkownicy mają dzięki niej dostęp do ponad 23 000 haseł tematycznych, 21 000 biografii, 500 000 cytowań bibliograficznych, 40 000 linków do ilustracji oraz 5 000 zdjęć.

Wyszukiwanie proste (tytuł, zdjęcie, termin wyszukiwawczy, z możliwością łączenia ich operatorami Boole'a) wspomagane jest przez sam system, który wskazuje na inne źródła informacyjne oraz kategorie dziedzinowe. Tematyka odnosi się także do rozwoju historycznego sztuki – można bowiem przeszukiwać zarówno przez okresy, jak i kierunki w sztuce. Dodatkowo można zawęzić wyniki do konkretnych form: artykułów encyklopedycznych, biografii, bibliografii oraz ilustracji. Można ją także po prostu przeglądać (*browsing*), chociażby alfabetycznie, czy przez system wewnętrznych linków.

System jest dostosowany do przeglądarek działających w Windows, na Macintosh'u, jak i w Linuxie. Odpowiedzi trafiają do użytkownika bardzo szybko, bez konieczności instalacji dodatkowego oprogramowania.

Okienko wyszukiwawcze można także umieścić na stronach własnych bibliotek, ale tylko jeżeli jest się subskrybentem.

Model zewnętrzny encyklopedii użytkownik może zbudować sobie bardzo szybko, wyobrażając sobie przeniesienie typowych źródeł informacji bezpośredniej w sferę wirtualną, ze wszystkimi jej aspektami, głównie rozbudowanym systemem linków. Graficznie i multimedialnie jest niezbyt zasobna, proponuje bardzo rozbudowane hasła tekstowe. Są one, oczywiście, obiektywne i autorytatywne w swej treści.

Encyklopedia szkolna

Jedną z nielicznych encyklopedii szkolnych o sztuce, dostępnych online, jest *Artist's Toolkit Encyclopedia* (<http://www.artsconnected.org/toolkit/encyclopedia.html>). Jest ona przygotowana dla nauczycieli, chcących zademonstrować informacje o kolorach, przestrzeni, liniach, kształtach, symetrii, asymetrii, rytmie i ruchu, oraz dla uczniów i studentów, chcących swoją wiedzę poszerzyć. Małutka encyklopedia szkolna pozwala na oglądnięcie przygotowanych animowanych pokazów, analizę przykładowych dzieł sztuki, stworzenie własnej kompozycji oraz wydrukowanie jej. Jest częścią *ArtsConnectEd* (<http://www.artsconnected.org/>), interaktywnego serwisu internetowego, mającego swoje początki w 1997 r., umożliwiającego tworzenie własnych pakietów narzędziowych, wspomagających nauczanie. Platforma ta umożliwia przeszukiwanie kolekcji Minneapolis Institute of Arts i Walker Art Center, prezentując w wyszukiwarce Art Finder dostęp do ponad 100 000 dzieł sztuki, testów, wideo, audio, interaktywnych źródeł informacji o najnowszych wydarzeniach. Zalogowani użytkownicy mogą personalizować system oraz tworzyć własne kolekcje za pomocą narzędzia *Art Collector*. Serwis otrzymał w 1999 r. nagrodę *Best of the Web Educational Site from Museums and the Web and a Gold Muse Award* od *American Association of Museum's Media and Technology Committee*.

Serwis rozbudowany bardziej graficznie i multimedialnie niż tekstowo, ma też zaletę nie zawsze spotykaną w źródłach informacji bezpośredniej – interaktywność. Jest bardzo prosty w swym działaniu oraz w budowie, nie wymaga też instalacji żadnego nowego oprogramowania.

Sztuka w encyklopediach ogólnych – faktograficznych

Informacje o sztuce odnaleźć można także w encyklopediach ogólnych. Na początek cztery przykładowe, faktograficzne oraz instytucjonalne, z obszernymi hasłami o sztuce: *Britannica*, *Encyclopedia.com*, *Smithsonian* oraz serwis *Answers.com*. Zostaną one zaprezentowane jako najbardziej wiarygodne źródła informacji.

Encyclopedia Britannica (<http://www.britannica.com/>) ma cały dział: *Art and Entertainment*, choć informacje o sztuce znaleźć można jeszcze w: *History and Science* lub w *Travel and Geography*. Bezpłatnie dostępna jest wyłącznie w 30-dniowym okresie próbnym. Dostęp do haseł możliwy jest przez wyszukiwanie proste i zaawansowane (operatory Boole'a, fraza).

Encyclopedia.com daje dostęp do ponad 100 źródeł „zaufanych” informacji, takich jak: encyklopedie, słowniki, tezaury, biografie, słowniki synonimów, skrótów itp. oraz publikacje wydawnictw Oxford University Press i Columbia University Press. Oferuje wolny dostęp (głównie przez wyszukiwanie proste) do ponad 200 000 wejść odsyłaczowych oraz 50 000 tematycznych, o różnych formach: teksty, zdjęcia, wideo, artykuły z czasopism i gazet pozwala na zapoznanie się także ze sztuką.

Encyclopedia Smithsonian (http://www.si.edu/Encyclopedia_SI/) w dziale *Art & Design* prezentuje wiele haseł związanych ze sztuką, przy czym oparte są one głównie na zbiorach Smithsonian Institute. Jednak jeśli chodzi o zakres, to odnoszą się one do całego świata.

Answers.com (<http://www.answers.com>) to serwis dający, według jego twórców, odpowiedzi na wiele pytań. Odwołuje się do różnego rodzaju słowników, w tym słowników językowych lub idiomów, tezaursów oraz właśnie encyklopedii, takich jak *Britannica Concise*, *Columbia Encyclopedia*, czy *Mideast and North Africa Encyclopedia*, *Wikipedia* itp. Podobnie jak *Encyclopedia.com*, współpracuje on z Oxford University Press, Columbia University Press, czy Elsevier Inc. Odsyła do zewnętrznych portali, np. przy sztuce pojawiają się linki do zagadnień związanych z estetyką i filozofią sztuki, opracowanych w innych serwisach.

Wszystkie te systemy skupione są bardziej na danych typu tekstowego niż graficznego, choć oczywiście przykładowe multimedia można w nich znaleźć. Proste zarówno w budowie, jak i w funkcjonowaniu, dają szybki dostęp do informacji, bez ograniczeń ze względu na system informatyczny.

Inne najbardziej znane obcojęzyczne encyklopedia, jak np. *Die neue Brockhaus Enzyklopädie online* (<http://www.brockhaus-encyklopaedie.de/>) czy *L'Encyclopædia Universalis* (<http://www.universalis.fr/>) są dostępne wyłącznie za opłatą, dlatego nie zostaną omówione.

Najpopularniejsze wśród internautów są oczywiście encyklopedie społecznościowe, choć ze względu na „mnogość” autorów swoich haseł nie mogą one być traktowane jako najpewniejsze źródła informacji. Z tego typu encyklopedii najbardziej znana jest oczywiście *Wikipedia*, która ma wiele „wydań” internetowych – językowych, także polskie (<http://pl.wikipedia.org/>). Ma ona również swoją wersję tematyczną, związaną ze sztuką, już mniej znaną oraz niekompletną: *WikiArt* (<http://www.wikiart.eu/>). Część ta powstała w 2007 r. jako „wolna encyklopedia sztuki”, z podtytułem: sztuka współczesna posiada wszystkie zalety i niedoskonałości swojego pierwowzoru. Nie jest też niestety opatrzona zbyt rozbudowanym materiałem graficzno-multimedialnym.

Podobnym projektem jest „wolna encyklopedia Nowego Świata” – *New World Encyclopedia* (<http://www.newworldencyclopedia.org/>), której inicjatorem jest Koreańczyk Sun Myung Moon oraz Universal Peace Federation. Dział *Art, Music, Literature, Sports and Leisure* prezentuje najwięcej bogato ilustrowanych haseł związanych ze sztuką, dostępnych w wyszukiwaniu prostym, przez wykaz alfabetyczny oraz działowy.

Są to znowu systemy proste w swej budowie i obsłudze, pozwalające użytkownikowi na szybki dostęp do danych. Ich największy problem to niekompletność informacji oraz fluktuacja zawartości.

Encyklopedia – zbiór fotografii

Jeden z najnowszych projektów (z 2008 r.), oparty tym razem na wyborze ze względu na typ danych, to *Fotopedia* (<http://www.fotopedia.com/>). Jest to największa fotograficzna sieć dystrybucyjna i encyklopedia zdjęć dla całej ludzkości – jak ją przedstawiają twórcy. Encyklopedia oparta na działalności społecznościowej i licencjach *Creative Commons* pozwala na umieszczanie wartościowych zdjęć wraz z ich opisami. Rozszerza wizualnie *Wikipedię* oraz pozwala na integrację danych z serwisami Flickr oraz Picasa. Wyszukiwanie proste umożliwia przeglądanie wyników w postaci zgrupowanych stron tematycznych lub autorskich oraz prostego wykazu zdjęć. Dotyczy także sztuki, ale same fotografie sztukę współtworzą, gdyż są one na najwyższym poziomie technicznym, jak i estetycznym (o ile można te dwa aspekty bezpośrednio ze sobą zestawiać). Jest to encyklopedia o zdecydowanie innym charakterze niż wszystkie poprzednie – bazuje bowiem przede wszystkim na grafice, a nie na tekście: zawiera aż 439 336 zdjęć oraz 32 058 artykułów (10.04.2010). „Atakuje” więc

przede wszystkim zmysł wzroku, ale w bardzo fascynujący i wciągający sposób. Wielu użytkownikom najbardziej spodoba się możliwość przeglądania zdjęć oraz przechodzenia między podobnymi tematami. Jedyną wadą encyklopedii jest brak przedstawionego podziału hierarchicznego dla wszystkich fotografii. Można natomiast przeglądać przygotowywane, rozbudowywane oraz planowane kolekcje.

Polska encyklopedia – serwis informacyjny

Na koniec zostanie omówiona polska encyklopedia sztuki (a właściwie serwis tak się przedstawiający), która tak naprawdę jest komercyjną stroną reklamującą artystów (<http://www.encyklopedia.netgaleria.pl> połączona z <http://www.ekspozycje.pl>). Portal *Netgaleria.pl* tworzy częstochowska firma zajmująca się obsługą stron internetowych artystów polskich, a konkretnie zakładaniem dla nich stron internetowych, galerii sztuki, sklepików artystycznych lub portali społecznościowych (forów dyskusyjnych itp.). Dlatego głównym celem tej tzw. encyklopedii jest promocja twórczości, zwłaszcza współczesnych twórców. Podane są jednak dane faktograficzne dotyczące definicji sztuki, postmodernistycznego oglądu sztuki, estetyki, funkcji sztuki, jej dziedzin, periodyzacji itp. Wyszukiwanie danych możliwe jest przez szukanie proste, linki wewnętrzne i układ dziedzinowy. Grafika samej encyklopedii jest minimalistyczna. Ilustracje pojawiają się przy opisach kierunków, artystów i dzieł. Dane nie są, oczywiście, kompletne, a część materiałów pochodzi po prostu z *Wikipedii*.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawione encyklopedie wyczerpują wykaz systemów informacyjnych o sztuce, z zakresem nieograniczonym i bezpłatnym dostępem. Dowodzi to, że dopiero zaczął się etap tworzenia wiarygodnych, multimedialnych serwisów. Inne serwisy, niewymienione w artykule (np. francusko- czy włoskojęzyczne) skupione są w dużym stopniu na sztuce konkretnego kraju, a więc nie spełniają przyjętych tu kryteriów wyboru. Rozbudowane amerykańskie systemy w dużym stopniu są komercyjne, a niemieckie, współtworzone m.in. przez bibliotekarzy, budowane są w postaci systemów *subject-gateways* [Janiak, 2009], dlatego pominięto ich opisy.

Omówione w artykule encyklopedie powinny być, według definicji, kompendiami wiedzy o charakterze informacyjnym, zawierającymi artykuły lub wręcz rozprawy naukowe z zakresu wszystkich dziedzin wiedzy i działalności praktycznej, bądź też jednej dziedziny, epoki czy terytorium. Encyklopedie sztuki światowej dostępne bezpłatnie online jeszcze nie osiągnęły stanu kompendium. Jedynym wyjątkiem może być tutaj czasowo dostępny (dla przypomnienia: przez 30 dni) system *Oxford Art Online*. Tylko w tym źródle hasła można nazwać encyklopedycznymi. Pozostałe mają na celu albo przekazywanie informacji odsyłającej – *Artcyclopedia*, bazując na zmyśle wzroku – *Fotopedia*, *Artist's Toolkit Encyclopedia* lub są serwisami komercyjnymi – *Netgaleria.pl*. Do wyboru przez użytkownika pozostają jeszcze encyklopedie powszechne, zawierające sporo haseł o sztuce, omówione w odrębnym podrozdziale.

Wynikiem analiz jest więc wniosek, iż informacja o sztuce, dostępna na nośniku elektronicznym, właśnie się rozwija. Na razie encyklopedie drukowane zostały przeniesione na CD-ROM-y lub udostępnione w sieci Internet, ale w związku z ogromem nakładów pracy i finansów, są to przede wszystkim źródła płatne. Systemy bezpłatne ograniczyły pracochłonność, odwołując się do innych, gotowych portali przez systemy linków – np. *Artcyclopedia* lub też dzięki temu, że bazują na pracy społecznej – np. *WikiArt*.

Na koniec jeszcze kilka pomniejszych wniosków. W encyklopediach podejmuje się próbę uporządkowania ludzkiej wiedzy lub twórczości. Dla historii sztuki taka próba jest bardzo potrzebna, dla samego procesu kreacji

sztuki nie zawsze możliwa, a może nawet konieczna. Nie oznacza to jednak, iż powstanie nowoczesnych kompendiów wiedzy o sztuce nie jest potrzebne. Na pewno zarówno historycy sztuki, jak i sami artyści lub fascynaci sztuki chętnie powitają nowoczesne, multimedialne, adekwatne do najnowszych osiągnięć technologicznych źródła informacji o sztuce światowej. Dostęp online niebywale sprzyja upowszechnianiu także sztuki, zarówno tej uznanej, jak i współczesnej, choć trzeba sobie przy tym uzmysłwić, iż sam odbiór dzieła sztuki, sprowadzony wcześniej do reprodukcji, a teraz do wirtualnego przedstawienia, zmienia sam proces odbioru. Ale choć w tej najbardziej kreatywnej i ekspresyjnej działalności ludzkiej nic nie zastąpi kontaktu z samym oryginalnym dziełem sztuki lub artystą, to informacja o nich powinna być jak najłatwiej dostępna, jako przeznaczona dla najszerzego, interdyscyplinarnego kręgu użytkowników.

WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA I OPRACOWANIA

- Answers.com, dok. elektr. <http://www.answers.com> [odczyt: 30.03.2010].
- Artcyclopedia, dok. elektr. <http://www.artcyclopedia.com> [odczyt: 30.03.2010].
- Artist's Toolkit Encyclopedia, dok. elektr. <http://www.artsconnected.org/toolkit/encyclopedia.html> [odczyt: 30.03.2010].
- Die neue Brockhaus Enzyklopädie online, dok. elektr. <http://www.brockhaus-encyklopaedie.de/> [odczyt: 30.03.2010].
- Encyclopedia Britannica, dok. elektr. <http://www.britannica.com/> [odczyt: 30.03.2010].
- Encyclopedia Smithsonian, dok. elektr. http://www.si.edu/Encyclopedia_SI/ [odczyt: 30.03.2010].
- L'Encyclopædia Universalis, dok. elektr. <http://www.universalis.fr/> [odczyt: 30.03.2010].
- Fotopedia, dok. elektr. <http://www.fotopedia.com/> [odczyt: 30.03.2010].
- Janiak, M. (2009). Współczesne bazodanowe systemy informacyjne o sztuce. [W:] X Krajowe FORUM Informacji Naukowej i Technicznej, Bezpieczna, innowacyjna i dostępna informacja: perspektywy dla sektora usług informacyjnych w społeczeństwie wiedzy, Zakopane, 22 - 25 września 2009 r. [w druku].
- Netgaleria.pl, dok. elektr. <http://www.encyklopedia.netgaleria.pl> [odczyt: 30.03.2010].
- New World Encyclopedia, dok. elektr. <http://www.newworldencyclopedia.org/> [odczyt: 30.03.2010].
- Oxford Art Online, dok. elektr. <http://www.oxfordartonline.com> [odczyt: 30.03.2010].
- WikiArt, dok. elektr. <http://www.wikiart.eu/> [odczyt: 30.03.2010].
- Wikipedia, dok. elektr. <http://pl.wikipedia.org/> [odczyt: 30.03.2010].